

Transkribering avsnitt 72: Lärande och trygghet under hela skoldagen

ERIKA: Hej och välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd *Lika värde*. Vi spelar in det här samtalet på distans och det påverkar ljudkvaliteten så jag vill bara flagga för det. Och i det här avsnittet så kommer vi att prata om fritidshemmet som ju har ett väldigt viktigt uppdrag när det kommer till barns lärande och vi kommer att få ett bra exempel på hur man kan arbeta med ett elevhälsoperspektiv och skapa en sammanhållen skoldag där alla olika professioner och verksamheter som finns inom skolan och fritidshemmets väggar arbetar tillsammans. Och jag som leder det här samtalet jag heter Erika Bergman och jobbar i vanliga fall som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och med mig i samtalet har jag Susanne Aspling som är utvecklingslärare på Bandhagens skola och som har uppdraget att hålla ihop och utveckla samarbetet mellan fritidshemmet och skola och deltar gör också Sarah Neuman som är rådgivare och kursledare på Specialpedagogiska skolmyndigheten som har också mycket erfarenhet kring de här frågorna och bland annat håller i kursen kring utveckling av skolors elevhälsoarbete. Och jag vill säga varmt välkomna hit till er.

SARAH: Tack.

SUSANNE: Tack.

ERIKA: Och jag börjar med och ställer frågan till dig Susanne och tycker det skulle vara intressant för oss om du kunde berätta om skolan där du arbetar.

SUSANNE: Ja. Tack så mycket för att jag har blivit inbjuden till er podd. Jättetrevligt. Jag heter Susanne Aspling och jag är utvecklingslärare mot fritidshem genom Elevhälsan på Bandagens skola. Bandagens skola är en F-6 skola, grundskola och grundsärskola. Det är 524 elever på vår skola och det är ungefär 110 personal. Vi har sex fritidshem och en öppen fritidsverksamhet för de lite äldre eleverna. Och vi har förberedelseklass och vi har också modersmålsundervisning i 44 olika språk. Skolan ligger i ett socioekonomiskt område i södra Stockholm. Vi är mångkulturella i det här området och vi utgår från varje elevs behov i ett heldagslärande. Och att, vi jobbar väldigt mycket med hela eleven hela, under hela dagen så att säga.

ERIKA: Och det är det som heldagslärande betyder då?

SUSANNE: Ja, alltså att man utgår från Elevhälsans profession där vi ser eleverna från där de är betyder att vi lägger lite våra yrkesprofessioner bakom oss. Vi har med oss dem så klart hela tiden, men vi ser elevernas behov i stället för att tänka ”vad ska jag göra? Och det där är inte mitt uppdrag” och så vidare. Utan vi tar bort de delarna i Elevhälsan och tänker att ”det här behöver eleverna. Hur kan vi ge dem på bästa sätt så att vi når så långt som möjligt genom utveckling och lärande”.

ERIKA: Din roll, Susanne, du har titeln utvecklingslärare. Vad är din främsta uppgift då i det här arbetet? Även om du som du säger ni lägger professionerna bakom er och gör det som krävs. Men vad är din främsta uppgift i det här sammanhanget?

SUSANNE: Min roll på Bandagens skola, som utvecklingslärare för fritidshemmen, det är att handleda all personal på skolan utifrån våra styrdokument. Så det betyder också att jag behöver också tala om för ämneslärare, klasslärare, prestämneslärare, alltså idrottslärare, alla behöver få kunskaper om fritidshemmets läroplansdel. Det betyder att vi behöver fylla på den delen där också, så att handleda är en stor del av mitt uppdrag utifrån olika styrdokument. Jag finns med på fritidshemmets planering, jag följer upp och jag utvärderar, så det blir mycket systematiskt kvalitetsarbete. Och det är hela vägen ner från golvet, hela vägen upp på organisationsnivå som mitt uppdrag utgår från.

ERIKA: Men du sa just att du då oavsett vad man har för uppdrag och jobbar med som lärare så berättade du också om fritidshemmets uppdrag. Vad betyder det? Hur gör du det och varför är det viktigt? Jag blev bara så nyfiken på när du sa så.

SUSANNE: Nej, men fritidshemmets uppdrag utgår från om man säger det situationsstyrda, det upplevelsebaserade och det grupporienterade. Det är väldigt viktigt att man ser det som ett lärande i det. Och det kan vara när man är på väg någonstans, på en utflykt till exempel, så ser

eleverna någonting på utflykten, Där kan det vara väldigt viktigt att fånga det där upplevelsebaserade som sker precis i stunden och tala om för eleverna att ”men vad spännande. Det där kan vi fånga upp när vi kommer tillbaka till fritidshemmet”. Att man också kan utforska sitt eget intresse. Utifrån sitt eget intresse så kopplar man på elevernas behov.

ERIKA:

Då förstår jag. Så då har man egentligen, alltså man har spridit kunskapen om fritidshemmets uppdrag och så tar med sig det också då till de andra delarna av skoldagen.

SUSANNE:

Ja, för att det är också, det ska ses som en helhet i elevens utveckling och lärande, men också påkopplat med omsorg. Det är också, det ska ses som en helhet under elevens tid som eleven går på fritidshemmet. Och man har också alla år på sig i fritidshemmet. Man går på fritidshemmet från förskoleklass till årskurs tre, så det blir väldigt viktigt att man hela tiden tänker att eleven ska få utveckla sin provision [?? 0:05:26] under de här åren. Så det är också en del av mitt uppdrag att vad befäster vi i årskurs ett, två och tre, ja förskoleklass så klart. Och där är jag med i specteamets arbetslag så jag har tillgång till deras utredningar, till deras, vad ska man säga, alltså det bedömningsstödet som de tittar på i samverkan med klasslärare. Så då får jag med mig det och så för jag över det till fritidshemmet också, till fritidshemmets personal för de ser också olika delar på eleverna.

- ERIKA: Ja, just det. Du sa specteamet, är det då alltså de, alltså med specialpedagogisk kompetens då som jobbar med de här frågorna?
- SUSANNE: Ja, precis. Specialpedagogisk kompetens det behöver vi över hela dagen. Inte bara timplansbunden tid när man är i skolan där man ska vara. Fritidshemmet styrs också av skollagen, men det är inte obligatoriskt. Men det betyder inte att det är mindre viktigt utan snarare kanske ännu viktigare, för det handlar om elevernas förmågor för ett livslångt lärande i andra situationer, så.
- ERIKA: Just det, men precis. För jag vet det att ni har knutit Elevhälsan till, ja men hela skoldagen och också den verksamhet som sker på fritidshemmet. Och vad ser ni för effekter av det tycker du?
- SUSANNE: Jag tycker att vi ser tydliga effekter att vi vågar gå in och möta elevernas behov i våra professioner. Där kommer mer liksom ”ja, men jag ser det här utifrån min profession och du ser det här utifrån din profession” så att eleven blir mer bekväm i sitt, i sina handlingar, men också så här, tillit till sin egen förmåga. Därför att jag med min profession, när jag handleder fritidshemmet, trycker också på och ger också fritidspersonalen status i deras agerande, vilket är jätteviktigt. Så att en sån här personal på, pedagog eller utvecklingslärare, skulle behöva finnas på varje skola, i varje elevhälsoteam för att man får med sig fritidshemmets didaktik.

ERIKA: Just det. Jag skulle vilja vända mig till dig nu, Sarah. Du som rådgivare och kursledare så har du länge jobbat med de här frågorna och mött många verksamheter också just med fokus på elevhälsoarbetet. Och en sak som du ofta lyfter det är just hur elevers mående, hälsa och trygghet är så intimt förknippat just med elevers lärande. Vad tänker du om det som Susanne berättar?

SARAH: Ja, men jag får många tankar. Dels utifrån det här engagemanget som Susanne lyfter och det här modet att ta sig an de här utvecklingsfrågorna, för just utveckling av skolans stöd och elevhälsoarbete det är, det är större än att utveckla Elevhälsans arbete. Och det handlar snarare om att i alla sammanhang, precis som hon beskriver, sätta fokus på samspelet mellan hälsa, lärande och utveckling för att alla elever ska klara skolan. Och det här med att Elevhälsan främst ska kunna arbeta förebyggande och hälsofrämjande som det står i skollagen, om det ska bli möjligt i praktiken så behöver man sätta det uppdraget in i ett större sammanhang och involvera fler. Och det är precis det som den här utvecklingshistorien berättar. Och genom att involvera fritidshemmet mer, genom att utveckla den här förtroendefulla samverkan mellan lärarna i fritidshemmet, förskoleklass, skola så skapar det bättre förutsättningar för det här helhetstänkandet och för kontinuitet för eleverna. Och det, jag tänker också att det behövs de här strukturerna som skolan nu håller på att utveckla för hur den här samverkan ska gå till, så att fritidshemmet kan komplettera

utbildningen, undervisningen på det sätt som beskrivs i läroplanen. Men det som också krävs det är också en bredare syn på utbildning och undervisning, jag tänker från ledningens håll. Och här blir också Elevhälsans olika professioner viktiga för att samtalet och arbetet kring eleverna ska utgå från det som Susanne beskriver som en mer, alltså utifrån en mer holistisk syn på hur hälsa, lärande och utveckling samspelar.

ERIKA: Hur har ni gjort, Susanne? Jag tänker vad är det ni har fokuserat på i arbetet då för att skapa den här samverkan mellan alla inblandade professioner och för att ni ska kunna få det här resultatet som ni vill ha? Och hur tycker du att du kan se att det har påverkat eleverna?

SUSANNE: En jättebra fråga. Jag tycker att för det första när jag kom hit så upplevde jag, det är ett och ett halvt år sen, så hade vi ingen gemensam tid, alltså i de här tvärprofessionerna, utan vi träffades i Elevhälsan och jag upplevde att ”men det här, vi behöver träffas, alltså vi behöver ses, vi behöver få i gång en diskussion” för att också där kanske vi har olika syn på lärandet, undervisning och våra uppdrag. Så då har vi då utvecklat den här nu som vi kallar för samplaneringar där vi ses en gång i veckan i alla årskurser från F till årskurs tre blir det då. Och vi har också en speciallärare som jobbar riktat årskurs tre till fyra för att vi ska ha den övergången. Och den övergången jobbar vi också med då med fritidsklubben. Så vi har det här heltänket hela tiden.

Där har vi diskuterat väldigt mycket vad faktiskt fritidshemmets uppdrag är. Så att vi har sammanställt en liten matris från alla läroplansdelar om man säger, just det med centralt innehåll vad vi ska arbeta med och där också fritidshemmets del finns med och förskoleklassen, för det är del tre. Så att man behöver få in alla de här och har dem framför sig lite. ”Vad gör du? Vad gör jag? Hur kan vi få det här att samverka?”. Det är det jag ser att vi måste börja med oss själva. Och när vi börjar med oss själva det är då vi kan förändra och utveckla och ta oss dit vi vill.

ERIKA: Men vad intressant tycker jag. Det låter väldigt, ja men du vet, konkret. Att det verkligen handlar om att så här, vi måste åskådliggöra.

SUSANNE: Och det är det det handlar om. För att vi tror ofta, jag har jobbat länge inom verksamheten och det jag upplever, som jag har sett så länge, det är att vi glömmer bort hela det här specialteamet, specteamet. Det är som en brygga mellan skola och fritidshemmet. Det är så viktigt att man förstår att lärandet pågår hela dagen. Det är undervisning hela dagen och då behöver man också få in det i ett sammanhang i organisationen så att det blir tydligt för alla att vi får in lärandet hela dagen och det är en rektors uppgift att bejaka det. Och det har man gjort på Bandhagens skola.

ERIKA: Vad tänker du, Sarah, om det som Susanne berättar nu och utifrån just det här att se på de som har den här särskilda specialpedagogiska kompetensen, eller vad

man ska säga, som de som brygger de här två verksamheterna samman?

SARAH: Ja, ja, men precis. Vi har följt Bandhagens skola. Ni gick SPSM:s nätbaserade kurs *Att höja skolans elevhälsokompetens* under förra läsåret och det har varit intressanta utvecklingsprocesser. Och det handlar ju som ni har beskrivit här att åskådliggöra, att synliggöra, hur arbetet ser ut och hur man kan alltså dra nytta utav de olika resurser som finns. Så att det är en brygga, men det är lika viktigt att, som ni har varit inne också på, att tydliggöra roller och uppdrag och hur bryggor emellan ska se ut för att få till det här helhetstänket, att det ska vara ett samlat grepp kring hur man vill utveckla verksamheten, att det ska synas i det systematiska kvalitetsarbetet, hur man utvecklar verksamhetens förmåga att möta elevers olikheter i alla miljöer.

ERIKA: Susanne, du har ju lång erfarenhet kring skolan, både från att jobba i klassrum, men också på central nivå som skolhuvudman. Och när vi pratade inför det här poddsamtalet så sa du att det sker ett lärande på fritids som man under alldeles för lång tid inte riktigt har tagit reda på, tagit vara på. Kan inte du utveckla det lite till? För jag tyckte det var väldigt intressant reflektion du gjorde då.

SUSANNE: Ja, nej men jag ser också att det är 2016 egentligen som läroplanen för fritidshemmet kom. Och den har också varit, om man säger implementerad utifrån Skolverket med

kommentarsmaterial och så där. Men jag tycker också att det har varit väldigt styvmoderligt behandlat fritidshemmet, alltså bakåt i tiden. Man har inte sett, alltså man ser det så separat. Alltså skolan är där och fritidshemmet är där. Och det tycker jag att jag har upplevt alltså så länge och jag upplever det fortfarande att vi skiljer på det här. Och jag tycker att vi lär eleverna olika kunskaper. Det är olika form av undervisning, men allt är precis lika viktigt för en helhet, så att man får den här holistiska synen på eleven. För då behöver vi alla kompetenser och det är precis det som vi ser här att när man får ta vara på det så blir det utveckling av verksamheten för att vi har fokus på eleven. Och det såg jag också på central nivå när jag var ute på många skolor. Det var 40 skolor vi hann ge riktad stöd under de här fyra, fem åren som vi var på central förvaltning som centrala samordnare för fritidshem. Och det som var så tydligt där det var att man gjorde insatser och sen släppte man och sen tänkte man att ”det här grejar de själva”, men det gör man ju inte, utan man måste gå in i organisationen och titta ”ja men, hur ser det här ut på vår skola? Hur skulle det fungera för oss? Har vi någon inom Elevhälsan på vår skola som representerar fritidshemmet? Nej, det har vi inte.”. Och när jag kom till Bandhagens skola då var det liksom en självklar frågeställning från specteamet här. ”Får vi vara med på det här stödet? Vad kan vi bidra med?” För att man har jobbat sen 2017 med tillgänglig lärmiljö och har det här tänket att det ska vidare in. Sen har jag kommit och tryckt på eftersom jag har haft kunskaper

om fritidshemmet. Så det blir som en helhet tillsammans.

ERIKA: Tror det handlar om ett bygge tänker jag lite när du beskriver just precis, att man behöver försäkra sig om då.

SUSANNE: Ja, och tillit till processen att det här är ingen lätt del som man ska åstadkomma utan vi kommer stängas och vi kommer brottas, vi kommer tycka olika, men vi måste hela tiden påminna oss om att det är för eleverna vi är på skolorna, så. Och att vi också ser det här, för det tyckte jag var så bra med den här utbildningen som ni hade, som Sarah där pratade om, Elevhälsans arbete. Att alla på skolan är Elevhälsan, det är ju inte det här teamet bakom som ska åstadkomma och dra fram sina trollspön, utan det är alla vi som ska göra det här utvecklingsarbetet tillsammans. Det är jätteviktigt.

ERIKA: Om du får titta på den här utvecklingsresan som ni är inne på. Vad är det du tycker har varit svårt och är det något du tycker ni behövt göra annorlunda? Och finns det någonting som du också tyckt har gått lätt till och med faktiskt? Eller ja, som kanske har överraskat dig att ”det här löste vi ganska bra”.

SUSANNE: Ja, för det första så vill jag säga det tråkigast först bara snabbt och det är covid. Alltså den har stannat upp arbetet, men det vet vi alla så det behöver vi inte nämna så mycket mer om tycker jag. Men det som har varit det är vi själva. Det är vi själva hela tiden som

bromsar upp eller stannar upp för att man behöver själv fundera och utvecklas och ”var står jag i de här frågorna och tankarna?” och så. Det liksom det tar tid. Det är den här tillit till processen, att man måste få ha den tiden att man går tillbaks och backar och diskuterar, reflekterar och återkopplar. Men någonting som har varit lätt, det tycker jag har varit att sen jag kom in i Elevhälsan, alltså elevhälsoteamet. Att när jag kom in i det här teamet så var det som att jag själva upplevde, och de andra också som säger till mig ”alltså det har blivit som en liten pusselbit som inte vi har förstått har fattats i vårt pussel. Vi har inte sett att vi behövde en till pusselbit förrän du var där”. Och det tycker jag är så spännande att man kan dimensionera och tro att man har allting klart och så bara ”men så här jobbar vi. Det funkar bra för vår skola och så och utvecklingsarbete med tillgängligt lärande har funkat bra. Men uppenbarligen så var det någonting som saknades och nu utvecklar vi det här så får vi se vad som händer och var vi landar i det”.

ERIKA:

Sarah, vad ser du av det som Susanne har berättat för oss om här nu och det som du kanske också har mött i andra verksamheter? Vad ser du att andra skolor kan lära sig av den här erfarenheten som Susanne och hennes kollegor har gjort och ta med sig?

SARAH:

Ja, men till att börja med att inspireras av det Susanne berättar och det utvecklingsarbete som skolan har gjort, absolut. Sen är det så att man kan aldrig göra på samma sätt som någon annan har gjort, utan varje

skola behöver göra sin nulägesbeskrivning. Alla skolor har olika utmaningar, eleverna har olika behov. Men någonting att lära och ta med, jag tänker på pusselbiten du beskriver Susanne, att ta med fritidshemmet i utveckling av stöd och elevhälsoarbete mer. Att man lyssnar in varandra. Att man hjälps åt att förtydliga roller och uppdrag så att viktig kompetens tas till vara tänker jag.

ERIKA: Just det. Mycket viktigt medskicka eller hur? Om man nu lyssnar på det här och blir intresserad och tänker att det här ”vi skulle faktiskt vilja göra en resa på det här sättet. Vi blir, vi vill ta till vara på det som lyfts och involvera fritids till exempel på ett bättre sätt”. Och även det här kring utveckla sitt elevhälsoarbete. På vilket sätt kan vi på SPSM ge stöd då Sarah?

SARAH: Ja, men vi kan ge stöd på olika sätt och när det, alltså det finns mycket på våra hemsidor. Men vad gäller stöd i utveckling av skolors elevhälsoarbete så finns det en hel del under webbsidan som heter *Stödmaterial Elevhälsa*. Där kan man hitta information om den här nätbaserade kursen som vi har pratat om nu som heter *Att höja skolans elevhälsokompetens*. Och man kan också hitta forsknings- och utvecklingskrifter som handlar om utveckling av elevhälsoarbete. Man kan hitta konkreta reflektionsunderlag som man kan arbeta med, det finns en handledning till det. Och jag kan också varmt rekommendera en hel del filmer som finns där där skolor delar med sig av sina erfarenheter och sina

utvecklingsarbete. Och sen i övrigt så kan vi väl också säga att både skola och huvudman är välkomna att ta kontakt med oss på SPSM för att tillsammans då samtala om vad som kan vara nästa steg i den egna utvecklingsprocessen. Hur SPSM:s material kan användas eller hur man kan planera och genomföra en större kompetensutvecklingsinsats. Så välkomna med en förfrågan kan vi väl säga.

ERIKA: Men tusen tack hörni för ett jätteintressant samtal. Jag tycker att det har väckt många bra tankar och funderingar, så jag vill verkligen tacka dig, Susanne Aspling, utvecklingslärare på Bandhagens skola för att du var med och delade med dig och berättade om ert viktiga arbete för att fritidshemmets roll verkligen ska ta plats i elevens utveckling och lärande. Och så vill jag också tacka dig, Sarah Neuman, rådgivare på SPSM som berättade om det viktiga elevhälsoarbete som vi på SPSM är med och ger stöd kring.

SARAH: Tusen tack.

SUSANNE: Tack.

ERIKA: Och till dig som har lyssnat och vill veta mer så har du fått en jättebra beskrivning av Sarah här om hur man kan hitta mer information på vår webbplats, www.spsm.se. Där finns också mer information också kring hur man kan arbeta på fritidshem och det finns också information och forskning och som sagt också kurser och webinarietillfällen då som kommer erbjudas under våren och framåt. Och på vår webb

hittar du också våra övriga poddavsnitt. Så med de orden säger vi tack och hej.